

Cursus

Bijbels Hebreeuws

Hebreeuws les 1

Het Schrift

Hebreeuws is de taal van het Oude Testament. Het grootste deel van de Bijbel is dus in deze taal geschreven.

Hebreeuws werd in de dagen van het Oude Testament ook gesproken door het volk Israël. Wanneer het Hebreeuws is opgehouden een spreektaal te zijn, is moeilijk te zeggen. Waarschijnlijk in de eerste of tweede eeuw na Christus.

Hebreeuws is een Semitische taal. Allerlei dialecten van het Arabisch, Ethiopische talen, Aramees en Assyrisch behoren ook tot de familie van Semitische talen.

Medeklinkertaal

Het Hebreeuws is een medeklinkertaal. Dat betekent dat de tekst alleen maar uit medeklinkers bestaat. Dat betekent natuurlijk ook dat bepaalde woorden op verschillende manieren uitgesproken kunnen worden. Ik zal je een voorbeeld geven in het Nederlands.

Als je het woord

bl

ziet staan, dan kan dat verschillende uitspraken en betekenissen hebben.

Hieronder zie je zomaar een aantal totaal verschillende woorden die deze letters voor kunnen stellen:

bal
bol
bul
bil
bleu
boel.

En er zullen er vast nog wel meer zijn. Het hangt nu van de zin af waarin het woord voorkomt, hoe de betekenis luidt.

Met het Hebreeuws is het niet anders. Meestal zal het geen enkele verwarring geven, maar soms kan aan de tekst zonder klinkers een hele andere betekenis gegeven worden.

De uitspraak en daarmee de betekenis van de Hebreeuwse tekst van het Oude Testament werd eeuwenlang van mond op mond doorgegeven. Maar nadat de taal al lang niet meer gesproken werd, en alleen voor Godsdienstige studie werd gebruikt begonnen geleerden zich ongerust te maken over de overlevering van de tekst aan het nageslacht.

Deze geleerden worden ook wel Masoreten genoemd. Deze Masoreten verzonnen een systeem van punten en streepjes die onder andere de klinkers voorstelden. Zo werd de uitspraak van de tekst vastgelegd. Dit gebeurde in ongeveer de 9^e of 10^e eeuw na Christus.

Oorspronkelijk hoorden deze punten en streepjes niet tot de tekst. Wij zullen ze wel leren en gebruiken. Het vereenvoudigt de studie van het Hebreeuws aanzienlijk.

Het alfabet

Onder het Hebreeuwse alfabet verstaan we alleen de medeklinkers. Het streepjes en punten systeem leren we apart. Op de website vind je bij les 2 het alfabet in PDF.

Je ziet dat het alfabet 22 tekens kent (*sien* en *sjien* tellen we voor 1). Elk van de letters heeft een naam.

Vijf letters hebben een aparte vorm als ze aan het eind van een woord voorkomen. Dit wordt de sluitvorm genoemd. Dat zijn zoals je ziet, *kaf*, *mem*, *noen*, *pe*, en *tsadi*.

Alef is een keelklank. Die keelklank wordt ‘glottisslag’ genoemd. Je hoort hem in het Nederlands bijvoorbeeld in woorden met een overgang tussen twee klinkers. Bijvoorbeeld in het woordje naäpen. Het keelgeluid tussen de twee ‘a’s is de glottisslag. Dikwijls is *alef* in het Hebreeuws niet hoorbaar.

Dat laatste geldt ook voor *ajin*. Hij is meestal niet hoorbaar. Indien wel hoorbaar, dan is hij niet te vergelijken met een Nederlandse klank.

De letters *bet*, *kaf* en *pee* heeft twee uitspraken. Met een punt in de letters is het de ‘harde’ klank, *b*, *k*, of *p*. Zonder punt hebben deze letters de ‘zachte’ klank, *v*, *ch*, of *f*.

ב	=	b	ב	=	v
כ	=	k	כ	=	ch
פ	=	p	פ	=	f

De *tet* en de *taw* klinken in het Hebreeuws allebei als een t.

Oefeningen

Hieronder zie je een aantal Bijbelse namen.

Probeer te herkennen om welke namen het gaat, en hoe je ze in het Hebreeuws uitspreekt. Dit laatste zal je nog lastig vinden, omdat de klinkers er nog niet bij staan.

1. אדם
2. מרים
3. שרה
4. משה
5. דוד
6. הבל
7. שת
8. אברם

9. יהושע

10. חזה

Het Hebreeuwe alfabet					
Letter	Naam	Translitteratie	Uitspraak	Getalswaarde	Betekenis
א	alef	-	-	1	Hoofd v.e. rund
ב	beeth	b	b - v	2	Huis
ג	gimel	g	g	3	Kameel
ד	daleth	d	d	4	Deur
ה	hee	h	h	5	Venster
ו	waw	w	w	6	Haak
ז	zajien	z	z	7	Instrument/wapen
ח	cheeth	ch	ch	8	Omheinig
ט	teeth	t	t	9	Baarmoeder
י	jod	j	j	10	Hand (rust)
כ	kaf	k	k - ch	20	Hand (beweging)
ל	lamed	l	l	30	Osseprikstok
מ	mem	m	m	40	Wateren
נ	noen	n	n	50	Vis
ס	sameq	s	s	60	Slang
ע	ajien	-	-	70	Bron/Oog
פ	pee	p	p - f	80	Mond
צ	tzaddee	tz	tz	90	Vishaak
ק	qof	q	q	100	Oog v.d. naald
ר	reesh	r	r	200	Hoofd
ש	sjien sien	sj	sj - s	300	Tand
ת	taw	th	th	400	Kruis/Teken

Antwoorden Hebreeuws les 2

(de spelling van de namen heb ik uit de SV overgenomen)

1. Adam, *adam*
2. Mirjam, *mirjam*
3. Sara, *sara*
4. Mozes, *moshè*
5. David, *davied*
6. Habel, *hèbèl*
7. Seth, *sjeet*
8. Abram, *abram*
9. Jozua, *jehosjoewa*
10. Heva, *chawa*

Les 3

De klinkertekens

In deze les gaan we de klinkertekens leren.

Zoals we al eerder hebben gezien behoren deze tekens niet tot de originele tekst. Deze tekens zijn in de 9e of 10e eeuw door de Masoreten aan de tekst toegevoegd. Dat deden zij omdat Hebreeuws nauwelijks meer werd gesproken. En zij wilden toch de uitspraak van de tekst van de Tenach (wat wij noemen: het Oude Testament) bewaren.

Hieronder staat de tabel met zeven klinkertekens (de punten en de streepjes).

Teken	Naam	Klank	Voorbeeld
כּ	kamets	a (in bijzondere gevallen: o)	<u>baal</u> (in bijzondere gevallen: <u>bol</u>)
כַּ	patach	a	<u>bal</u>
כִּ	chirek	i	<u>ki</u> l of <u>ki</u> el
כֵּ	tsere	ee	<u>be</u> est
כֶּ	segool	è	<u>be</u> l
כֹּ	cholem	oo	<u>bo</u> om
כֻּ	kibboets	oe	<u>bo</u> er
כוּ	soereq	oe	<u>bo</u> er

Toelichting bij de tabel

Je vindt deze klinkertekens altijd onder of boven de letters.

Ik heb in de tabel in de eerste kolom de letter כּ (*bet*) gebruikt, maar daar had dus ook elke andere letter kunnen staan.

Oefeningen 2

We hebben hiermee nog niet alle tekens voor de Hebreeuwse tekst gehad, maar we zijn al een heel eind op weg. We zullen eerst wat oefenen met lezen.

Spreek de volgende woorden uit, en leer de vertaling ervan.

1. יָד = hand
2. אָב = vader
3. בֶּן = zoon
4. בַּת = dochter
5. נֶעֶר = jongeling
6. אֶבֶן = steen

7. אֶרֶץ = aarde
8. בַּיִת = huis
9. נָהָר = rivier
10. קָטָן = klein

**Antwoorden bij les 3
(Oefeningen 2)**

1. jad
2. aav
3. been
4. bat
5. na-ar
6. èvèn
7. èrèts
8. bajiet
9. nahaar
10. katoon

Les 4

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- de basisvorm van het lidwoord
- dagesh forte
- dagesh lene

Het lidwoord

Nu we de basis van het Hebreeuwse schrift te pakken hebben, kunnen we aan de grammatica gaan werken. We beginnen met het lidwoord.

In het Nederlands kennen we het *bepaalde lidwoord* en het *onbepaalde lidwoord*.

De bepaalde lidwoorden zijn ‘de’ en ‘het.’ We gebruiken ‘de’ voor mannelijke en vrouwelijke zelfstandig naamwoorden, en ‘het’ voor onzijdige zelfstandige naamwoorden. Dus: *de* man, *de* vrouw, maar *het* huis.

Het onbepaalde lidwoord is ‘een.’ En dit gebruiken we voor alle geslachten, dus voor zowel mannelijke, vrouwelijke en onzijdige zelfstandige naamwoorden.

Het Hebreeuws kent alleen het *bepaalde lidwoord*, en in principe maar in één vorm. Dus één bepaald lidwoord voor alle geslachten.

De basis vorm van dit lidwoord is -ה (*ha-*) met de verdubbeling van de medeklinker die daarop volgt. De verdubbeling wordt aangegeven door een punt in deze medeklinker. Zo’n punt heet dan een *dagesh forte* (harde dagesh). De letter ה zit aan het woord vastgeplakt.

In les 2 kwamen we de *dagesh lene* (zachte dagesh) al tegen. Dat is de punt in de letters ב ג ד ז ח ט . Dit zijn de zogeheten *begadkefat* letters. De punt in deze letters geeft dan de ‘harde’ uitspraak aan. Dus *b*, in plaats van *v*, en *p* in plaats van *f*.

ב kan dus betekenen *b* of *bb*. ג *g* of *gg*, enzovoort. De tekst maakt meestal vanzelf wel duidelijk of het om de dagesh forte dan wel de dagesh lene gaat.

Het *onbepaalde lidwoord* kent het Hebreeuws niet. Het maakt dus geen onderscheid tussen een vertaling ‘huis’ en ‘een huis.’

Voorbeelden

1.	בַּיִת	<i>bayiet</i>	huis, een huis	<i>dagesh lene</i>
2.	הַבַּיִת	<i>habbayiet</i>	het huis	<i>dagesh forte</i>
3.	נַעַר	<i>na'ar</i>	jongeling, een jongeling	
4.	הַנַּעַר	<i>hanna'ar</i>	de jongeling	<i>dagesh forte</i>
5.	מֶלֶךְ	<i>mèlèch</i>	koning, een koning	<i>de dubbele punt in ך is een shewa (sjewa). Daar later meer over.</i>
6.	הַמֶּלֶךְ	<i>hammèlèch</i>	de koning	<i>dagesh forte</i>

Oefeningen 3

Vertaal de volgende korte zinnnetjes. Je hebt hier ook de woorden uit de vorige les bij nodig. Er staan geen werkwoorden in deze zinnnetjes. Dat betekent meestal, dat je een vorm van het werkwoord 'zijn' moet toevoegen.

1.	אֵיִה הַנַּעַר	<i>'ajjee hanna'ar?</i>
2.	אֵיִה הַזָּקֵן	<i>'ajjee hazzaqeen?</i>
3.	הַזָּקֵן שָׂם	<i>hazzaqeen sjaam.</i>
4.	אֵיִה הַבַּיִת	<i>'ajjee habbayit?</i>
5.	הַבַּיִת אָצַל הַנָּהָר	<i>habbayit eetsèl hannahaar.</i>
6.	הַשָּׂדֶה אָצַל הַנָּהָר	<i>hassadèh eetsèl hannahaar.</i>

Woordenlijst

Leer de volgende woorden; uitspraak en vertaling.

11.	שָׂדֶה	<i>sadèh</i>	veld
12.	אֵיזָה	<i>'ayyeh</i>	waar?
13.	אֵצֶל	<i>eetsèl</i>	(vlak)bij
14.	שָׁם	<i>sjaam</i>	daar
15.	דֶּרֶךְ	<i>dèrèch</i>	weg, straat
16.	יוֹם	<i>joom</i>	dag, (de ך heeft hier niet de klank w. Het is een zogeheten <i>mater lectionis</i> , een <i>leesmoeder</i> ; hierover in de volgende les meer).
17.	מֶלֶךְ	<i>mèlèch</i>	koning
18.	אִישׁ	<i>iesj</i>	man
19.	אִשָּׁה	<i>iesjsja</i>	vrouw
20.	דַּעַת	<i>da'at</i>	kennis

Antwoorden les 4

1. Waar is de jongeling?
2. Waar is de oude man?
3. De oude man is daar.
4. Waar is het huis?
5. Het huis is/staat bij de rivier.
6. Het veld is/licht bij de rivier.

Les 5

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- sjewa
- mater lectionis, leesmoeder

Sjewa

Naast de klinkertekens die we al geleerd hebben in les 3, is er nog een teken dat veel voorkomt, en de naam **שְׁוָא**, *sjewa*. We kwamen dit klinkerteken al tegen in het woord **מֶלֶךְ** (= koning). Het is de dubbele punt in de laatste letter van dit woord.

Een *sjewa* kan aangeven dat er geen klinker bij de medeklinker hoort. Hij wordt dan dus ook niet gehoord in de uitspraak. In zo'n geval heet de *sjewa* een 'sjewa quiescens', een stomme *sjewa*.

De *sjewa quiescens* staat vaak aan het eind van een lettergreep.

Aan het eind van een woord wordt de *sjewa* meestal weggelaten. We komen hem in twee gevallen wel aan het eind van een woord tegen:

- in de slot - **ךְ**, zoals in het woord **מֶלֶךְ**.
- als er onder de medeklinker voor de laatste letter ook al een *sjewa quiescens* stond.
Bijvoorbeeld: **קֹשֶׁת** (*kosjt* = waarheid). Merk op dat in dit woord de *cholem* samenvalt met de punt van de *sjien*.

We hebben ook de 'sjewa mobile.' De *sjewa* heeft in dit geval de *e*-klank zoals in onze woorden *begin* en *geluk*. Er zijn wel een aantal regels te noemen waarbij we kunnen weten of we met een *sjewa* mobile te maken hebben. We noemen er twee:

- een *sjewa* onder de eerste medeklinker van een woord is een *sjewa* mobile.
Bijvoorbeeld: **בְּרִית** (*beriet* = verbond).
- Als we in een woord twee keer achter elkaar een *sjewa* tegenkomen, dan is de eerste een *quiescens*, en de tweede een *mobile*. Bijvoorbeeld: **אֲשֶׁקְלוֹן** (*Asjekloon*, en dus niet *Asjekeloon*, of *Asjekloon*).

Leesmoeders

Leesmoeder is de letterlijke vertaling van *mater lectionis*.

Aanvankelijk was het Hebreeuws een taal met alleen medeklinkers. Al vroeg ontstond de behoefte om ook klinkerklanken door middel van een letterteken aan te geven. Daar werden de letters **ה ו י ש** voor gebruikt. Aanvankelijk werden **ה ו י** hier alleen voor aan het eind van een woord gebruikt. Dus ze gaven de slotklinkers aan. Later kwamen **ו** en **י**, naast **ש** ook in het midden van een woord voor.

Met de invoering van de klinkertekens door de Masoreten (zie les 3), bleven ook deze leesmoeders in de tekst bestaan. Als een klank wordt aangegeven door zowel een leesmoeder als ook een klinkerteken, dan spreekt men van *scriptio plena* (volledige schrijfwijze). Als de leesmoeder ontbreekt, terwijl we hem wel zouden verwachten, dan spreken we van *scriptio defectiva* (onvolledige schrijfwijze).

Het is niet zo heel belangrijk om deze termen te onthouden. Het is natuurlijk voor het lezen van de tekst wel belangrijk dat je het verschijnsel kent.

Een paar voorbeelden:

בֵּין (*been*, = tussen). ם is hier de leesmoeder. Als hij zou worden weggelaten is er sprake van *scriptio defectiva*. Zoals het hier is geschreven heet het *scriptio plene*.

צֹאן (*tsoon*, = kleinvee). ם is de leesmoeder.

En in de vorige les kwamen we יום en אִישׁ al tegen, waarin ם en ם de leesmoeders zijn.

De letter ה komt alleen aan het eind van een woord als een leesmoeder voor. Als zij geen klinkerteken bij zich heeft geldt ze als een leesmoeder. In מַה (*maa*, = wat?) is ה de leesmoeder.

Woordenlijst

In de bovenstaande tekst zijn we weer een paar nieuwe woorden tegengekomen. Die staan hieronder nog een keer, aangevuld met nog een paar nieuwe woorden.

Leer de uitspraak en vertaling er weer van.

Benoem de leesmoeders

21.	בְּרִית	<i>beriet</i>	verbond
22.	קֹשֶׁט	<i>kosjt</i>	waarheid
23.	בֵּין	<i>been</i>	tussen
24.	צֹאן	<i>tsoon</i>	kleinvee
25.	מַה	<i>maa</i>	wat?
26.	הַיְכָל	<i>heechal</i>	paleis, tempel (de ם is leesmoeder)
27.	עִיר	<i>ier</i>	stad
28.	הוּא	<i>hoe</i>	hij
29.	הִיא	<i>hie</i>	zij
30.	מִה	<i>mie</i>	wie?

Les 6

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- de drie verschillende soorten voorzetsels met van elk een paar voorbeelden
- maqkeef

Het voorzetsel

Bij een voorzetsel moeten we denken aan een onverbuigbaar woordje dat iets zegt met betrekking tot het zelfstandig naamwoord waar het bijstaat. Het zegt meestal iets van plaats, tijd, richting.

Een paar voorbeelden in het Nederlands:

Plaats: *op, bij, in*

Tijd: *na, voor, tijdens*

Richting: *naar, vanaf*

Maar ook: *wegens, vanwege* e.d.

In het Hebreeuws heeft het voorzetsel dezelfde functie. We onderscheiden alleen drie soorten:

1. Voorzetsels die een zijn met het woord waar ze bij horen.
2. Voorzetsels die van het woord waar ze bij horen zijn gescheiden door een *maqkeef*.
3. Voorzetsel die net als in het Nederlands op zichzelf staan, gescheiden van het woord waar ze bij horen.

1. Het voorzetsel dat met het woord is verbonden.

Dit zijn:

לְ (le) - aan, voor

בְּ (be) - in

כְּ (ke) - zoals, gelijk

Voorbeelden:

מֶלֶךְ (mèlèch) - een koning

לְמֶלֶךְ (lemèlèch) - voor een koning

בַּיִת (bajiet) - een huis

בְּבַיִת (bebajiet) - in een huis

מֶלֶךְ (mèlèch) - een koning

כְּמֶלֶךְ (kemèlèch) - zoals een koning

Als het lidwoord er ook bij staat, dan vervangt dit voorzetsel het lidwoord, en krijgt het dezelfde klinker als die onder het lidwoord zou staan:

הַמֶּלֶךְ (hammèlèch) - de koning, wordt לַמֶּלֶךְ (lammèlèch) - voor de koning

הַבַּיִת (habajiet) - het huis, wordt בַּבַּיִת (babajiet) - in het huis

הַמֶּלֶךְ (hammèlèch) - de koning, wordt כְּמֶלֶךְ (kammèlèch) - zoals de koning

2. Voorzetsels die door een *maqfeef* gescheiden worden van het woord waar ze bij horen.

Dit zijn onder andere:

עַל- (al)	-	op
אֶל- (el)	-	tot, naar
מִן- (min)	-	van(af)

Voorbeelden:

עַל-הַבַּיִת	<i>al habajiet</i>	op het huis
אֶל-הַמֶּלֶךְ	<i>el hammèlèch</i>	naar de koning
מִן-הַבַּיִת	<i>min habajiet</i>	vanaf het huis

3. Voorzetsels die op zichzelf staan, en dus gescheiden zijn van het woord waar ze bij horen.

Dit is verreweg de grootste groep.

Hiertoe horen onder andere:

אֵצֶל	<i>eetsèl</i>	nabij
נֶגֶד	<i>nègèd</i>	voor
לִפְנֵי	<i>lifnee</i>	in de aanwezigheid van (letterlijk: voor het aangezicht van)

Woordenlijst

In de bovenstaande tekst zijn we weer een paar nieuwe woorden tegengekomen. Die staan hieronder nog een keer, aangevuld met nog een paar nieuwe woorden.

Leer de uitspraak en vertaling er weer van.

31.	ל	<i>le</i>	aan, voor
32.	ב	<i>be</i>	in
33.	כ	<i>ke</i>	zoals, gelijk
34.	עַל-	<i>al</i>	op
35.	אֶל-	<i>el</i>	tot, naar
36.	מִן-	<i>min</i>	van(af)
37.	נֶגֶד	<i>nègèd</i>	voor
38.	לִפְנֵי	<i>lifnee</i>	in de aanwezigheid van (letterlijk: voor het aangezicht van)
39.	זָקֵן	<i>zakeen</i>	oude man
40.	וְ	<i>we</i>	en (dit woord wordt net als de eerste soort voorzetsels direct aan het woord vast geplakt)

Oefeningen 4

Vertaal de twee volgende korte zinnetjes.

1. הַנְּעֵר בַּבַּיִת *hanna 'ar babajiet*
2. הַזָּקֵן וְהַנְּעֵר עַל-הַדֶּרֶךְ *hazakeen wehanna 'ar al hadderech*

Antwoorden oefening les 6

1. De jongen is in het huis
2. De oude man en de jongen staan op de weg.

Les 7

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Het zelfstandig naamwoord, mannelijk en vrouwelijk

Het zelfstandige naamwoord

Een zelfstandig naamwoord is een woord waar in het Nederlands een lidwoord voorstaat. Behalve bij eigennamen vind je er dus altijd ‘de,’ ‘het’ of ‘een’ voor.

In het Hebreeuws ligt dat iets anders. Het lidwoord - הַ (zie les 4) kan ervoor staan, maar dat hoeft niet. Staat er geen lidwoord voor het zelfstandige naamwoord, dan vertalen we met ‘een.’

Voorbeelden

1.	בַּיִת	<i>bayit</i>	huis, een huis
2.	הַבַּיִת	<i>habbayit</i>	het huis
3.	נָעָר	<i>na'ar</i>	jongeling, een jongeling
4.	הַנָּעָר	<i>hanna'ar</i>	de jongeling
5.	מֶלֶךְ	<i>mèlèch</i>	koning, een koning
6.	הַמֶּלֶךְ	<i>hammèlèch</i>	de koning

Geslacht

In het Nederlands kennen we voor de zelfstandige naamwoorden drie geslachten. Een zelfstandig naamwoord kan mannelijk, vrouwelijk of onzijdig zijn. Voor een onzijdig woord staat altijd het lidwoord ‘het’ en voor de mannelijke of vrouwelijke zelfstandige naamwoorden ‘de.’ Bijvoorbeeld (het boek, ‘boek’ is onzijdig, de man, ‘man’ is vrouwelijk, en de vrouw, ‘vrouw’ is vrouwelijk.

Het Hebreeuws kent alleen vrouwelijke en mannelijke zelfstandige naamwoorden, en voor het lidwoord wordt geen verschil gemaakt.

Aan de betekenis van een woord kun je meestal niet zien of het om een mannelijk of vrouwelijk zelfstandig naamwoord gaat.

Zo is הַר *har* (berg) mannelijk en גִּבְעָה *gieveah* (heuvel) vrouwelijk.

Er zijn wel wat algemene regels te geven.

1. Woorden op eindigend op *-ah*, *-et*, en *-at* zijn bijna altijd vrouwelijk.
2. Woorden die een andere uitgang hebben zijn bijna altijd mannelijk.

Maar er zijn natuurlijk uitzonderingen. In de woordenlijst zullen we van de twee algemene regels uitgaan. Woorden die hiervan afwijken geven we aan met een letter ‘v’ (vrouwelijk) of of een letter ‘m.’ (mannelijk).

Voorbeelden

1.	מַלְכָּה	<i>malkaa</i>	koningin (de sh ^o wa onder לֵ follows op een korte klinker en wordt dus niet uitgesproken; zie les 5.
2.	בַּת	<i>bat</i>	dochter
3.	דַּעַת	<i>da'at</i>	kennis
4.	תִּפְאֵרֶת	<i>tiefèrèt</i>	heerlijkheid
5.	אֶבֶן (v)	<i>èvèn</i>	steen
6.	עִיר (v)	<i>ier</i>	stad
7.	אֶרֶץ (v)	<i>èrèts</i>	land, aarde
8.	אִשָּׁה	<i>isja</i>	vrouw
9.	דָּבָר	<i>davar</i>	woord
10.	דֶּרֶךְ (m of v)	<i>dèrèch</i>	weg

Merk op dat 1 t/m 4 en 8 vrouwelijk zijn (volgens regel 1), en dat 9 mannelijk is (volgens regel 2).

Les 8

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Een aantal regels voor het meervoud van een zelfstandig naamwoord.

Enkelvoud en meervoud

Het Hebreeuws kent net als het Nederlands enkelvoud en meervoud. 'Boom' is enkelvoud. 'Bomen' is het bijbehorend meervoud. Sommige woorden kennen in het Hebreeuws nog een vorm. Dat is de zogeheten *dualis*. Deze vorm geeft een tweevoud, een paar aan. Daar zullen we ons nu nog niet mee bezig houden. We beperken ons eerst tot het meervoud van het zelfstandig naamwoord.

We herkennen een meervoud door de uitgang – *iem* of – *oot*. Helaas is het vaak niet zo dat we deze letters simpel achter het enkelvoud kunnen plakken om het meervoud te krijgen. Vaak verandert er in de stam van het woord ook een en ander. Dat kennen we overigens ook in het Nederlands. Dat zag je al in het voorbeeld hierboven:

'boom' wordt 'bomen' en niet 'boomen.'

Een paar voorbeelden van meervoudsvormen

We zullen eerst eens een paar voorbeelden bekijken:

Enkelvoud			Meervoud		
יָד	<i>jad</i>	hand	יָדוֹת	<i>jadoot</i>	handen
יוֹם	<i>joom</i>	dag	יָמִים	<i>jamiem</i>	dagen
בֵּן	<i>been</i>	zoon	בָּנִים	<i>baniem</i>	zonen
בַּת	<i>bat</i>	dochter	בָּנוֹת	<i>banoot</i>	dochters
מֶלֶךְ	<i>mèlèch</i>	koning	מְלָכִים	<i>melachiem</i>	koningen
אִישׁ	<i>iesh</i>	man	אֲנָשִׁים	<i>anasjiem</i>	mannen

Mannelijk en vrouwelijk

De meeste woorden eindigend op *-iem* zijn mannelijk. Die op *-oot* zijn vrouwelijk. Een paar interessante uitzonderingen op deze regel zijn:

אָב *aav* vader אָבוֹת *avoot* vaders

אִשָּׁה *ieshjsja* vrouw נָשִׁים *nasjiem* vrouwen

Regel 1

We zullen in deze en de volgende les een aantal algemene vormen van het meervoud bestuderen. Alle daarvan afwijkende vormen zullen we in de woordenlijsten opnemen, en die moet je dan uit het hoofd leren.

Kijk eens naar de volgende woordjes:

בְּכוֹר	<i>bechoor</i>	eerstgeborene	בְּכוֹרִים	<i>bechoriem</i>	eerstgeborenen
חַלּוּם	<i>chaloom</i>	droom	חַלּוּמוֹת	<i>chalomoot</i>	dromen
דָּבָר	<i>davar</i>	woord	דְּבָרִים	<i>dëvariem</i>	woorden
זָקֵן	<i>zaqeen</i>	oude man	זְקֵנִים	<i>zëqeniem</i>	oude mannen
מָקוּם	<i>maqoom</i>	plaats	מְקוּמוֹת	<i>mëqomoot</i>	plaatsen

Bij de laatste drie woordjes verandert de klinker in de eerste lettergreep. Die wordt korter. Dat komt omdat de klemtoon van het woord verschuift naar de laatste lettergreep. Bij de eerste twee woordjes is de klinker onder de eerste lettergreep al kort. Die kan dus niet verkort worden, en daarom verandert er bij dat soort woordjes niets.

Zo krijgen we de eerste regel voor het maken van een meervoud:

Een lange klinker in de eerste lettergreep van een woord met twee lettergrepen wordt verkort tot een *sjewa*. Als die klinker al kort is, dan verandert er in het meervoud niets.

Overigens kan het gebeuren dat het meervoud met of zonder leesmoeder wordt geschreven. Vergelijk bijvoorbeeld:

רְחוּב	<i>rechoov</i>	ruimte	רְחוּבוֹת	<i>rechovoot</i>	ruimten
צָבָא	<i>tsava</i>	leger	צְבָאוֹת	<i>tsevaoot</i>	legers

Les 9

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Nog een veel voorkomende vorm van het meervoud.
- Nog wat regels voor het lidwoord

Herhaling

In de vorige les zagen we al een paar regels van veel voorkomende meervoudsvormen. De meeste mannelijke zelfstandige naamwoorden eindigen in het meervoud op *-iem*. De vrouwelijke op *-oot*.

Voor het vormen van een meervoud zagen we in de vorige les al een veelvoorkomende regel:

Een lange klinker in de eerste lettergreep van een woord met twee lettergrepen wordt verkort tot een *shewa*. Als die klinker al kort is, dan verandert er in het meervoud niets.

Voorbeeld:

בְּכוֹר *bechoor* eerstgeborene בְּכוֹרִים *bechoriem* eerstgeborenen

Een tweede veelvoorkomende vorm

מֶלֶךְ <i>mèlèch</i>	koning	מְלָכִים <i>melachim</i>	koningen
זֶבַח <i>zèbach</i>	offer	זְבָחִים <i>zebachim</i>	offers
סֵפֶר <i>sefèr</i>	boek	סִפְרִים <i>sefarim</i>	boeken
נֶעַר <i>na'ar</i>	jongeling	נְעָרִים <i>ne'arim</i>	jongelingen
עֶבֶד <i>èvèd</i>	dienstknecht	עֲבָדִים <i>'avadim</i>	dienstknechten

Merk op dat bij deze vorm van zelfstandige naamwoorden de klinker in de eerste lettergreep wordt verkort tot een *shewa*. De klinker in de tweede lettergreep verandert in een *kamets*. Dat in het laatste voorbeeld de eerste klinker geen *shewa* is komt door de letter ע. Voor, en deels na de letters ה ו וי en ע worden korte klinkers vaak vervangen door een *patach*.

Nog wat bijzonderheden over het lidwoord

Voor woorden die beginnen met een gutturaal (א ה ה ע) of ר ziet het lidwoord er iets anders uit dan we tot nu toe gezien hebben.

- Voor א en ר is het lidwoord הַ *ha-*

אִישׁ <i>iesh</i>	man	הָאִישׁ <i>ha'iesh</i>	de man
רָעַב <i>ra'av</i>	hongersnood	הָרָעַב <i>hara'av</i>	de hongersnood

- Voor ע is het lidwoord gewoonlijk הַ ha- , maar als hij gevolgd wordt door een a zonder klemtoon dan is het lidwoord הָ-

עִיר	<i>ier</i>	een stad	הָעִיר	<i>haier</i>	de stad
עָרִים	<i>ariem</i>	steden	הָעָרִים	<i>hè-ariem</i>	de steden
עָפָר	<i>afar</i>	stof	הָעָפָר	<i>hè-afar</i>	het stof

- Voor הַ en הָ is het lidwoord gewoonlijk הַ ha- (zonder verdubbeling). Maar als de הַ gevolgd wordt door een a met of zonder klemtoon, dan is het lidwoord הָ.

הַיְכָל	<i>heechal</i>	een paleis	הָהַיְכָל	<i>haheechal</i>	het paleis
הַחֶבֶד	<i>chèrèv</i>	een zwaard	הָהַחֶבֶד	<i>hachèrèv</i>	het zwaard
הַחָכָם	<i>chachaam</i>	een wijze	הָהַחָכָם	<i>hèchachaam</i>	de wijze
הַרְיָם	<i>hariem</i>	bergen	הָהַרְיָם	<i>hèhariem</i>	de bergen

Oefeningen 5

Lees en vertaal.

Probeer alle grammatica die je tot nu toe hebt gehad te ontdekken en te benoemen.

- הָאֲנָשִׁים בְּעִיר. *ha'anashiem ba'ier*
- הַנָּשִׁים בַּבַּיִת. *hannashiem babbaiet*
- הַמֶּלֶךְ וְהָעָבְדִים בַּהֵיכָל. *hammèlèch weha'avadiem baheechal*
- הַסָּפָרִים בַּבַּיִת. *hasséfariem babbaiet*
- אֵיחָהּ הַנְּעָרִים. *ayyeh hanne'arim?*
- הַנְּעָרִים בַּשָּׂדֶה. *hanne'arim bassadèh*
- אֵיפֹה הַבָּתִּים. *eephoh habbattiem?*
- הַבָּתִּים בְּעִיר. *habbattiem ba'ier.*
- אֵיפֹה הַנְּהָרוֹת. *eephoh hanneharoot?*
- הַנְּהָרוֹת שָׁם. *hanneharoot shaam.*
- הָעָרִים שָׁם וְהַדָּרָךְ פֹּה. *hè'ariem shaam wehaddèrèch pooh.*

Oefeningen 5

1. De mannen zijn in de stad.
2. De vrouwen zijn in het huis.
3. De koning en de dienstknechten zijn in het paleis.
4. De boeken zijn in het huis.
5. Waar zijn de jongelingen?
6. De jongelingen zijn in/op het veld.
7. Waar zijn de huizen?
8. De huizen zijn in de stad.
9. Waar zijn de rivieren?
10. De rivieren zijn daar.
11. De steden zijn daar en de weg is hier.

Les 10

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Nog wat bijzonderheden over het lidwoord (slot)
- Een paar regels over en vormen van het bijvoeglijke naamwoord

Nog wat bijzonderheden over het lidwoord

- Als een woord begint met de lettergrepen *ye* of *me*, dan is het lidwoord gewoonlijk הַ zonder de verdubbeling.

יְלָדִים	<i>yeladiem</i>	jongens	הַיְלָדִים	<i>hayladiem</i>	de jongens
יָאֵר	<i>ye'oor</i>	een rivier	הַיָּאֵר	<i>hay'oor</i>	de rivier, de Nijl
מְרַגְּלִים	<i>meraggeliem</i>	spionnen	הַמְרַגְּלִים	<i>hamraggeliem</i>	de spionnen

Merk op de uitspraak van deze woorden; bijvoorbeeld niet *hayeladiem*, maar *hayladiem*. Er gaat in de uitspraak dus een lettergreep verloren. Uitzonderingen op deze regel komen voor als de tweede lettergreep van het zelfstandige naamwoord met een ע of met een ה begint.

יְהוּדִים	<i>yehoediem</i>	Joden	הַיְהוּדִים	<i>hayyehoediem</i>	De Joden
-----------	------------------	-------	-------------	---------------------	----------

Verscheidene woorden hebben een iets andere vorm met het lidwoord.
De volgende zijn de belangrijkste:

אָרֶץ	<i>èrèts</i>	aarde, land	הָאָרֶץ	<i>ha'arets</i>	de aarde, het land
הַר	<i>har</i>	een berg	הַהָר	<i>hahaar</i>	de berg
עַם	<i>am</i>	een volk	הָעַם	<i>ha'aam</i>	het volk
גַּן	<i>gan</i>	een tuin	הַגַּן	<i>haggaan</i>	de tuin
פָּר	<i>par</i>	een os, stier	הַפָּר	<i>happaar</i>	de os, de stier
חַג	<i>chag</i>	een feest	הַחַג	<i>hèchaag</i>	het feest
אָרוֹן	<i>aroon</i>	een kist, ark	הָאָרוֹן	<i>ha'aroon</i>	de kist, de ark

Bijvoeglijke naamwoorden

Bijvoeglijke naamwoorden zeggen iets over het zelfstandige naamwoord waar ze bij horen.

het *grote* huis
de *kleine* man

Grote en *kleine* zijn hier bijvoeglijke naamwoorden. Ze zeggen iets over het huis en de man.

In het Hebreeuws komen de bijvoeglijke naamwoorden in geslacht (mannelijk of vrouwelijk) en getal (enkelvoud of meervoud) overeen met het zelfstandig naamwoord waar ze bij horen.

Het onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk is bij het bijvoeglijk naamwoord altijd duidelijk en eenduidig.

	enkelvoud		meervoud		
mannelijk	טוב	<i>toov</i>	טובים	<i>toviem</i>	goed
vrouwelijk	טובה	<i>tovah</i>	טובות	<i>tovoot</i>	

Bijvoeglijke naamwoorden met twee lettergrepen, waarvan de eerste met *a* begint, veranderen in de wortel bij het vrouwelijk enkelvoud en het mannelijk en vrouwelijk meervoud. De *a* verandert in *e* of *a*.

Bijvoorbeeld:

גדול *gadool* groot

	enkelvoud		meervoud		
mannelijk	גדול	<i>gadool</i>	גדולים	<i>gedoliam</i>	groot
vrouwelijk	גדולה	<i>gedolah</i>	גדולות	<i>gedoloot</i>	

חכם *chachaam* wijs

	enkelvoud		meervoud		
mannelijk	חכם	<i>chachaam</i>	חכמים	<i>chachamiam</i>	wijs
vrouwelijk	חכמה	<i>chachamah</i>	חכמות	<i>chachamoot</i>	

De vormen van קטן *katoon*, klein, zijn ongebruikelijk vanwege de verandering van de klinker voor de uitgang.

	enkelvoud		meervoud		
mannelijk	קטן	<i>katoon</i>	קטנים	<i>ketanniam</i>	klein
vrouwelijk	קטנה	<i>ketannah</i>	קטנות	<i>ketannoot</i>	

Let ook op de verdubbeling van de ך

De groep bijvoeglijke naamwoorden met maar één lettergreep is betrekkelijk klein. Ook daar zien we wat onregelmatigheden in de wortel van het woord.

(in de tabellen staat m. voor mannelijk (masculinum), f. voor vrouwelijk (femininum), s. voor enkelvoud (singularis) en p. voor meervoud (pluralis)).

m s		f s		m s		f p		
רַב	<i>rav</i>	רַבָּה	<i>rabbah</i>	רַבִּים	<i>rabbim</i>	רַבּוֹת	<i>rabbot</i>	veel
מָר	<i>mar</i>	מָרָה	<i>marah</i>	מָרִים	<i>mariam</i>	מָרוֹת	<i>maroot</i>	bitter
רַע	<i>ra</i>	רַעָה	<i>ra'ah</i>	רַעִים	<i>ra'iem</i>	רַעוֹת	<i>ra'oot</i>	slecht
עַז	<i>ats</i>	עַזָּה	<i>atsah</i>	עַזִּים	<i>atsiem</i>	עַזּוֹת	<i>atsoot</i>	sterk
חַי	<i>chai</i>	חַיָּה	<i>chayah</i>	חַיִּים	<i>chayyim</i>	חַיּוֹת	<i>chayyoot</i>	levend
דָּל	<i>dal</i>	דָּלָה	<i>dallah</i>	דָּלִים	<i>dallim</i>	דָּלוֹת	<i>dalloot</i>	arm

Tenslotte: bijvoeglijke naamwoorden die op *-eh* eindigen hebben de volgende vormen:

m s		f s		m p		f p		
יָפֵה	<i>yaphèh</i>	יָפָה	<i>yapha</i>	יָפִים	<i>yaphim</i>	יָפוֹת	<i>yaphoot</i>	mooi
קָשֶׁה	<i>qashèh</i>	קָשָׁה	<i>qashah</i>	קָשִׁים	<i>qashim</i>	קָשׁוֹת	<i>qashoot</i>	moeilijk

Opdracht

Leer alle vervoegingen van de bijvoeglijke naamwoorden uit je hoofd.

Leer de betekenissen van de nieuwe woordjes.

Les 11

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Het gebruik van het bijvoeglijke naamwoord

Het gebruik van het bijvoeglijke naamwoord.

Een bijvoeglijk naamwoord kan op twee manieren gebruikt worden.

We kunnen zeggen ‘het grote huis’ en ‘het huis is groot.’

In het eerste geval spreken we van **attributief** gebruik van het bijvoeglijke naamwoord. In het tweede van **predicatief** gebruik.

Attributief gebruik van het bijvoeglijk naamwoord

In het Hebreeuws staat het **attributief gebruikte bijvoeglijke naamwoord achter het zelfstandige naamwoord**, waar het iets van zegt. Dat is dus net omgekeerd vergeleken met het Nederlands.

Het bijvoeglijke naamwoord volgt het zelfstandige naamwoord in *geslacht*, *getal* en *bepaaldheid*.

Geslacht: als het zelfstandige naamwoord mannelijk is, dan krijgt het bijvoeglijke naamwoord dus de mannelijke vervoeging.

Getal: staat het zelfstandige naamwoord in het meervoud, dan heeft het bijvoeglijke naamwoord, dus ook de vervoeging van het meervoud.

Bepaaldheid: als het zelfstandige naamwoord het lidwoord heeft, dan heeft het bijvoeglijke naamwoord dat ook.

‘Een groot huis’ wordt in het Hebreeuws ‘huis groot.’

‘Het grote huis’ wordt ‘het huis het grote.’

Hieronder volgen een aantal voorbeelden. Let vooral op de vervoeging van het bijvoeglijke naamwoord. Kijk eventueel even terug in les 10 hoe het precies zat.

אִישׁ טוֹב	<i>iesh toov</i>	een goede man	<i>mannelijk, enkelvoud, beide zonder lidwoord</i>
הָאִישׁ הַטוֹב	<i>ha'iesh hattoov</i>	de goede man	<i>mannelijk, enkelvoud, beide met lidwoord</i>
אֲנָשִׁים טוֹבִים	<i>anashiem toviem</i>	goede mannen	<i>mannelijk, meervoud, beide zonder lidwoord</i>
הָאֲנָשִׁים הַטוֹבִים	<i>ha'anashiem hattoviem</i>	de goede mannen	<i>mannelijk, meervoud, beide met lidwoord</i>
אִשָּׁה טוֹבָה	<i>iesha tovah</i>	een goede vrouw	<i>vrouwelijk, enkelvoud, beide zonder lidwoord</i>
הָאִשָּׁה הַטוֹבָה	<i>ha'iesha hattovah</i>	de goede vrouw	<i>vrouwelijk, enkelvoud, beide met lidwoord</i>
נָשִׁים טוֹבוֹת	<i>nashiem tovoot</i>	goede vrouwen	<i>vrouwelijk, meervoud, beide zonder lidwoord</i>
הַנָּשִׁים הַטוֹבוֹת	<i>hannashiem hattovoot</i>	de goede vrouwen	<i>vrouwelijk, meervoud, beide met lidwoord</i>
עִיר גְּדוֹלָה	<i>ier gedolah</i>	een grote stad	<i>vrouwelijk, enkelvoud, beide zonder lidwoord</i>
הָעִיר הַגְּדוֹלָה	<i>ha'ier haggedolah</i>	de grote stad	<i>vrouwelijk, enkelvoud, beide met lidwoord</i>
עָרִים גְּדוֹלוֹת	<i>ariem gedoloot</i>	grote steden	<i>vrouwelijk, meervoud, beide zonder lidwoord</i>
הָעָרִים הַגְּדוֹלוֹת	<i>hè'ariem haggedoloot</i>	de grote steden	<i>vrouwelijk, enkelvoud, beide met lidwoord</i>

Predicatief gebruik van het bijvoeglijk naamwoord

Nu hebben we nog het predicatief gebruik van het bijvoeglijke naamwoord. In het Nederlands moet er dan een werkwoord bij staan. ‘Het huis *is* groot,’ ‘de jongen *wordt* lang,’ ‘het vuur *lijkt* heet.’ ‘Groot,’ ‘lang’ en ‘heet’ zijn de predicatief gebruikte bijvoeglijke naamwoorden.

In het Hebreeuws herkennen we deze vorm van het bijvoeglijke naamwoord gewoonlijk aan het feit dat het zelfstandige naamwoord waar het bij hoort wel het lidwoord bij zich heeft en het bijvoeglijke naamwoord zelf niet.

Het bijvoeglijke naamwoord kan nu voor of achter het bijbehorende zelfstandige naamwoord staan. ‘Het huis is groot’ wordt in het Hebreeuws ‘groot het huis’ of ‘het huis groot.’ Het werkwoord ontbreekt hier.

טוב האיש	<i>toov ha'iesj</i>	De man is goed.	<i>mannelijk, enkelvoud</i>
האיש טוב	<i>ha'iesh toov</i>	De man is goed.	<i>mannelijk, enkelvoud</i>
טובה האשה	<i>tova ha'ieshah</i>	De vrouw is goed.	<i>vrouwelijk, enkelvoud</i>
האשה טובה	<i>ha'iesha tovah</i>	De vrouw is goed.	<i>vrouwelijk, enkelvoud</i>
טובים האנשים	<i>toviem ha'anashiem</i>	De mannen zijn goed.	<i>mannelijk, meervoud</i>
טובות הנשים	<i>tovoot hannashiem</i>	De vrouwen zijn goed.	<i>vrouwelijk, meervoud</i>

Merk op dat in elk van deze gevallen het zelfstandige naamwoord het lidwoord heeft, en het bijvoeglijke naamwoord niet, en dat een vorm van het werkwoord ‘zijn’ ontbreekt.

Natuurlijk kunnen er bij één zelfstandig naamwoord meer dan één bijvoeglijke naamwoorden staan. ‘Het *grote, statige* huis.’
‘Het huis is *groot* en *statig*.’

העיר הגדולה והטובה	<i>ha'ier haggedolah wehattovah</i>	de grote en goede stad	<i>vrouwelijk enkelvoud</i>
העיר גדולה וטובה	<i>ha'ier gedola wetovah</i>	De stad is groot en goed.	<i>vrouwelijk, enkelvoud</i>

Opdracht

Leer de regels voor het gebruik van de bijvoeglijke naamwoorden uit je hoofd. Doe dit ook voor alle gegeven voorbeelden. Met uitspraak en vertaling.

De volgende les bestaat uit zinnestjes om te vertalen, waarbij je alle grammatica die je tot nu toe gehad hebt, nodig zult hebben.

Les 12

In deze les behandelen we geen nieuwe grammatica.
Lees de zinnnetjes (leer ze uit je hoofd), en vertaal ze.

Oefeningen 6

1. הָאִשָּׁה רָעָה מְאֹד *ha'ieshah ra'ah me'ood.*
2. הוּא יָפָה *hoe yaphè.*
3. הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה יָפִים מְאֹד *ha'iesh weha'ieshah yaphiem me'ood.*
4. אֵינָה הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים *ayyeeh ha'anashiem hattoviem?*
5. הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים בְּעִיר הַקְּטָנָה *ha'anashiem hattoviem ba'ier haqqetannah.*
6. אֵיפֹה הַנְּעָר הָרַע *eephoh hanna'ar hara?*
7. הוּא בְּבֵית הַגְּדוֹל *hoe babbayiet haggadool.*
8. אֵינָה הַמְּלֶכֶת *ayyeeh hammèlèch?*
9. הוּא בְּהִיכָל הַגְּדוֹל *hoe baheechaal haggadool.*
10. מִי טוֹב *mie toov?*
11. טוֹבָה הָאִשָּׁה הַיָּפָה *tovah ha'ieshah hayyaphah.*
12. הַדָּבָר טוֹב מְאֹד *haddavaar tov me'ood.*
13. גְּדוֹל הָרַעֵב בְּעִיר *gadool hara'aav ba'ier*
14. הָעֲבָדִים רָעִים מְאֹד *ha'avadiem ra'iem me'ood*
15. הַזְּקֵנִים אֲצֵל הַבַּיִת *hazzeqeenim eetsèl habbayiet*
16. הָעָרִים הַקְּטָנוֹת אֲצֵל הַנְּהָר הַגְּדוֹל *hè'ariem hacketanoot eetsèl hannahaar haggadool*

Oefeningen 6

Antwoorden

1. De vrouw is heel slecht.
2. Hij is mooi.
3. De man en de vrouw zijn heel mooi.
4. Waar zijn de goede mannen?
5. De goede mannen zijn in de kleine stad.
6. Waar is de slechte jongeling?
7. Hij is in het grote huis.
8. Waar is de koning?
9. Hij is in het grote paleis.
10. Wie is er goed?
11. De mooie vrouw is goed.
12. Het woord/de zaak is heel goed.
13. Het kwaad in de stad is groot.
14. De dienstknechten zijn heel slecht.
15. De oude mannen zijn nabij het huis.
16. De kleine steden zijn bij de grote rivier.

Les 13

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Nog wat bijzonderheden oever het meervoud van zelfstandige naamwoorden
- Genesis 1:1 lezen

Nog een regel voor het vormen van meervoud

Bestudeer de volgende zelfstandige naamwoorden met hun meervoud:

	Enkelvoud			Meervoud		
1	מִשְׁפָּט	<i>misjpaat</i>	oordeel	מִשְׁפָּטִים	<i>misjpaatim</i>	oordelen
2	מַלְאָךְ	<i>mal'aach</i>	boodschapper	מַלְאָכִים	<i>mal'aachiem</i>	boodschappers
3	מִזְבֵּחַ	<i>midzbeeach</i>	altaar	מִזְבְּחוֹת	<i>midzbechoot</i>	altaren
4	אֹיֵב	<i>oojeev</i>	vijand	אֹיְבִים	<i>ooj_eviem</i>	vijanden
5	כֹּהֵן	<i>kooheen</i>	priester	כֹּהֲנִים	<i>koohe_nniem</i>	priesters
6	כּוֹכָב	<i>koochaav</i>	ster	כּוֹכָבִים	<i>koochaaviem</i>	sterren
7	הֵיכָל	<i>heechaal</i>	tempel	הֵיכָלִים	<i>heechaaliem</i>	tempels

Zelfstandige naamwoorden met twee lettergrepen waarvan de eerste lettergreep gesloten is, of een onveranderlijke lange klinker bevat en waarvan de tweede lettergreep een *aa* of een *ee* heeft vormen hun zelfstandige naamwoorden op twee manieren:

- de eerste lettergreep blijft onveranderd, maar *ee* wordt *e* in de tweede lettergreep (3, 4, 5)
- de eerste lettergreep blijft onveranderd, terwijl *aa* in het algemeen gehandhaafd blijft. (1, 2, 6, 7)

Natuurlijk zijn ook hier weer uitzonderingen op. Maar die worden in de woordenlijsten, of woordenboeken altijd weergegeven.

Een paar voorbeelden hiervan zijn:

Enkelvoud			Meervoud		
עִוְר	<i>'iewweer</i>	blind	עוֹרִים	<i>'iwriem</i>	blind (bijv. nmw.)
כִּסֵּא	<i>kissee</i>	troon	כִּסְאוֹת	<i>kis'oot</i>	tronen

Lezen in Genesis

Het wordt tijd om in de Bijbel te gaan lezen. Vanaf nu komt er aan het eind van elke les een Bijbelvers. Grammatica wordt per vers kort beschreven. Daarvan zal je nog niet alles herkennen. Met name het werkwoord met al haar verschillende vormen is ons tot nu toe helemaal onbekend. Daar moet je dus nog helemaal geen aandacht aan besteden. Bestudeer de grammatica aan de hand van de aantekeningen en probeer daarin te herkennen wat je tot nu toe hebt geleerd.

In de Bijbeltekst staan behalve de klinkertekens boven en onder de letters ook nog andere tekens. Die zijn bedoeld voor de voorlezer in de synagoge. Ook daar besteden we nu nog geen aandacht aan.

Genesis 1:1

Lees het vers, eerst met translitteratie. Probeer het daarna ook enkele malen met de translitteratie bedekt.

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ:

aarets haa eet we sjaamaajiem ha eet Eloohiem baraa reesjiet be

Hebreeuws	Translitteratie	Vertaling	Aantekeningen
בְּ	be	in	vz, dit woord wordt altijd aan het volgende woord vast geschreven. De dubbele punt onder de letter is de <i>shewa</i> . Die wordt soms als een 'stomme e' uitgesproken, soms helemaal niet.
רֵאשִׁית	reesjiet	begin	znw, f. s.
בָּרָא	baaraa	hij schiep	ww, qual perf., 3 m. s.
אֱלֹהִים	èloohiem	God	znw, m. pl; wordt elders ook vertaald met goden
אֶת	eet	<i>niet te vertalen</i>	Dit is de 'nota accusativus.' Dit woordje geeft aan dat het lijdend voorwerp volgt (wat wordt er geschapen?).
הַ	ha	de	
שָׁמַיִם	sjaamaajiem	hemelen	znw, m. pl.
וְ	we	en	
אָרֶץ	aarèts	aarde, land	Eigenlijke vorm is אֶרֶץ. Maar onder invloed van het lidwoord verandert de eerste klinker.

Gebruikte afkortingen

f	femininum	vrouwelijk
m	masculinum	mannelijk
perf	perfectum	
pl	pluralis	meervoud
s	singularis	enkelvoud
vz		voorzetsel
ww		werkwoord
znw		zelfstandig naamwoord

Les 14

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Het participium actief

Het participium actief

Alle werkwoordsvormen en de meeste zelfstandige naamwoorden kunnen in het Hebreeuws in tenminste twee delen geanalyseerd worden:

- de wortel
- het klinkerpatroon

Bekijk het volgende rijtje woorden:

בָּרוּךְ	<i>baroech</i>	gezegend (bijv. naamwoord)
מְבָרֵךְ	<i>m_evareech</i>	zegenend
בִּרְךָ	<i>borach</i>	hij was gezegend
בֹּרֵךְ	<i>beereech</i>	hij zegende
בְּרָכָה	<i>b_eraachaa</i>	zegen

De drie letters *BRK* dragen de basisbetekenis van zegenen. Zo'n drietal wordt de wortel genoemd van de bovenstaande vormen.

Het klinkerpatroon kan een bepaalde betekenis hebben, maar dat hoeft helemaal niet. De wortel *MLK* heeft te maken met koningen en regeren. Het woordje *mèlèch* betekent 'koning.' Maar dat betekent niet dat de klinkers è - è in een woord altijd eenzelfde soort betekenis aan de wortel geven.

Maar bekijk nu het volgende rijtje woorden:

כֹּתֵב	<i>kooteev</i>	schrijvende
יֹשֵׁב	<i>joosjeev</i>	zittende
הֹלֵךְ	<i>hooleech</i>	gaande
יֹרֵד	<i>jooreed</i>	afdalende

Het klinkerpatroon oo-ee is een regelmatige voor de vorming van het actieve deelwoord bij wortels met drie letters.

Het actieve deelwoord is in bijna alle opzichten een bijvoeglijk naamwoord waar het syntax en verbuiging betreft.

	enkelvoud		meervoud		
mannelijk	יֹשֵׁב	<i>joosjeev</i>	יֹשְׁבִים	<i>joosj_eviem</i>	zittend
vrouwelijk	יֹשֶׁבֶת	<i>joojèvèt</i>	יֹשְׁבוֹת	<i>joosj_evoot</i>	

Het participium kan net als het bijvoeglijke naamwoord attributief en predicatief gebruikt worden.

Attributief:

הָאִישׁ הַכּוֹתֵב *haiesj hakkooteev* de schrijvende man, de man die aan het schrijven is

Predicatief:

הָאִישׁ כּוֹתֵב *haiesj koteev* de man is aan het schrijven

Het participium heeft meestal de betekenis van een voortgaande actie. Iets wat bezig is te gebeuren. De tijd (verleden, heden of toekomst) moet uit de context gehaald worden. De zinnestelsels in de oefeningen moeten in de tegenwoordige tijd vertaald worden.

1. Lees- en vertaal oefening.

In de onderstaande zinnen kom je een aantal keren het woordje אֵת of אֶת tegen. Dat woordje kan je niet vertalen. Het geeft aan dat het woord dat erop volgt het lijdend voorwerp bij het werkwoord is. Het komt alleen voor bij een bepaald zelfstandig naamwoord (dus met het lidwoord *ha-*) en bij eigennamen.

1. הַשֵּׁפֶט נָתַן אֶת־הַסֵּפֶר לְאִישׁ
2. הָאִשָּׁה יָשְׁבָת וְאָכְלָת בַּבַּיִת
3. הָאֲנָשִׁים הַלְכִים אֶל־הַהֵיכָל הַגָּדוֹל
4. הַמֶּלֶךְ יָשָׁב וְכָתַב בַּסֵּפֶר
5. הַמְלָאכִים הַלְכִים אֶל־הַהֵיכָל
6. רַע הִדְבָּר בְּעֵינַי הָעַם
7. הַנְּעָרִים הַלְכִים אֶל־הַנְּהָר
8. הַמֶּלֶךְ יָשָׁב עַל־הַכֶּסֶּא בַּהֵיכָל
9. הָעַם יָשָׁב בְּאֶרֶץ הַגָּדוֹלָה
10. הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה יָשְׁבִים בְּעִיר הָרְעָה
11. הַשֵּׁפֶטִים הַלְכִים אֶל־הַנְּהָר
12. הַיְלָדִים יָשְׁבִים אֶצֶל הַנְּהָר הַקָּטָן

13. הוא כתב את־הדברים על־הספר

14. איפה ישובות הנשים

15. טובים העבדים בעיני המלך

2.

Genesis 1:2

Lees het vers, eerst met translitteratie. Probeer het daarna ook enkele malen met de translitteratie bedekt.

וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְּהוֹ וְבָהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְּהוֹם וְרוּחַ

roeach we tehoom penee al chosjèch we vohoe wa tohoe hajetah arets ha we

אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמַּיִם:

mayiem ha penee al merachèfèt Elohiem

Hebreeuws	Translitteratie	Vertaling	Aantekeningen
הִיְתָה	<i>hajetah</i>	zij was/werd	ww, qual perf, 3 f. s,
תְּהוֹ	<i>tohoe</i>	woestheid	znw, f. s.
בָּהוּ	<i>vohoe</i>	ledigheid	znw, m.s.
וְחֹשֶׁךְ	<i>chosjèch</i>	duisternis	znw, m.s.
עַל־פְּנֵי	<i>al-penee</i>	op, boven	
תְּהוֹם	<i>tehoom</i>	afgrond	znw, m./f. s.
רוּחַ	<i>roeach</i>	wind, geest	znw, m. pl.
מְרַחֶפֶת	<i>merachèfèt</i>	was zwevende	ww. piel part, f.s.
מַיִם	<i>majiem</i>	wateren	znw, m.pl

Voor de gebruikte afkortingen, zie de volgende pagina.

Gebruikte afkortingen

f	femininum	vrouwelijk
m	masculinum	mannelijk
perf	perfectum	
part	participium	deelwoord
pl	pluralis	meervoud
s	singularis	enkelvoud
vz		voorzetsel
ww		werkwoord
znw		zelfstandig naamwoord

Les 14, antwoorden bij de lees- en vertaal oefening

1	<i>hasjsjofeet nooteen et-hasseefèr laa'iesj</i>	De richter geeft het boek aan de man.
2	<i>haiesjsjaah joosjèvèt w_e 'oochèlèt babbajiet</i>	De vrouw zit en eet in het huis.
3	<i>ha'anaasjiem hool_echiem 'el-hahechaal
haggaadol</i>	De mannen gaan naar het grote paleis.
4	<i>hammèlèch josjeev w_echooteev basseefèr</i>	De koning zit en schrijft in het boek.
5	<i>hammal'achiem hool_echiem 'el-hahechaal</i>	De boodschappers gaan naar het paleis.
6	<i>ra' haddaavaar b_e'eenee haa'aam</i>	Het woord is slecht in de ogen van het volk.
7	<i>hann_e'aariem hool_echiem 'el-hannaahaar</i>	De jongelingen gaan naar de rivier.
8	<i>hammèlèch josjeev 'al-hakkissee' bahechaal</i>	De koning zit op de troon in het paleis.
9	<i>haa'aam josjeev baa'arèts hagg_edoolaah.</i>	Het volk woon t in het grote land
10	<i>haa'iesj w_ehaa'iesjsjaah josj_eviem baa'ier
haaraa'aah.</i>	De man en de vrouw wonen in de slechte stad.
11	<i>hasjsjof_etiem hool_echiem 'el-hannaahaar</i>	De richters gaan naar de rivier.
12	<i>hajlaadiem josj_eviem 'eetsèl hannaahaar
hakkaatoon.</i>	De kinderen zitten bij de kleine rivier.
13	<i>hoe'kooteev èt-hadd_evariem 'al-hasseefèr</i>	Hij schrijft de woorden op/in het boek.
14	<i>'eefooj josj_evoot hannasjiem</i>	Waar wonen de vrouwen?
15	<i>tooviem haa'avaadiem b_e'eenee hammèlèch.</i>	De dienstknechten zijn goed in de ogen van de koning.

Les 15

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Nog wat meer over de verschillende voorzetsels
- De vergrotende trap
- Het betrekkelijk voornaamwoord אֲשֶׁר 'asjèr.

De voorzetsels בְּ, b_e- , לְ, l_e- en כְּ, k_e-.

De vorm van deze drie voorzetsels wordt bepaald door de eerste medeklinker of lettergreep van het woord waaraan ze vastgemaakt worden.

- a. Als het zelfstandig naamwoord begint met de lettergreep יְ, j_e, dan worden de vormen b_ej_e, l_ej_e en k_ej_e vervangen door bi, li en ki.

יְרוּשָׁלַיִם	j _e roesjaalajiem	Jeruzalem
בְּיְרוּשָׁלַיִם	biroesjaalajiem	in Jeruzalem
לְיְרוּשָׁלַיִם	liroesjaalajoem	naar Jeruzalem
כְּיְרוּשָׁלַיִם	kiroesjaalajiem	zoals Jeruzalem

- b. Als het zelfstandig naamwoord begint met enige andere klinker gevolgd door e, dan hebben de voorzetsels de klinker i.

שְׁמוּאֵל	sj _e moe'eel	Samuël
בְּשְׁמוּאֵל	bisjmoe'eel	in Samuël
לְשְׁמוּאֵל	lisjmoe'eel	voor Samuël
כְּשְׁמוּאֵל	kisjmoe'eel	zoals Samuël

Merk op dat de e klank van het zelfstandig naamwoord is weggefallen in de uitspraak. *Bisj-moe-eel*, niet *bi-sje-moe-eel*.

- c. Als het zelfstandig naamwoord begint met een gutturaal, een keelklank, gevolgd door een gereduceerde klinker (a, e, o, kort), dan hebben de voorzetsel de overeenkomstige volle korte klinker.

חֵלֹם	chaloom	een droom
בְּחֵלֹם	bachaloom	in een droom
לְחֵלֹם	lachaloom	voor een droom
כְּחֵלֹם	kachaloom	zoals een droom
אֲנִיָּה	'oni-jaah	een schip
בְּאֲנִיָּה	bo'oni-jaah	in een schip
לְאֲנִיָּה	lo'oni-jaah	naar een schip
כְּאֲנִיָּה	ko'oni-jaah	zoals een schip
אֱמֶת	'èmet	waarheid

אמת	bè'èmet	in waarheid
אמת	lè'èmet	voor waarheid
אמת	kè'èmet	zoals waarheid

Het voorzetsel מן, *min*.

- a. Voor het bepaalde lidwoord (*ha*) kan dit voorzetsel de vorm מן, *mee-*, hebben, en dan zit het direct aan het daaropvolgende woord vast, of מן, *min-*, dat gewoonlijk aan het daaropvolgende woord verbonden is door een *makkeef*.

מן-הַמֶּלֶךְ	<i>min-hammèlèch</i>	vanaf de koning
מִהַמֶּלֶךְ	<i>meehammèlèch</i>	

- b. Voor zelfstandig naamwoorden die met een gutturaal (keelklank) of een *r* beginnen krijgt het de vorm מן, *mee*, en zit het aan het zelfstandige naamwoord vast.

עַר	<i>'ier</i>	een stad
מִזְעַר	<i>mee'ier</i>	vanaf een stad
רֹעַשׁ	<i>roosj</i>	een hoofd
מִרֹעַשׁ	<i>meeroosj</i>	vanaf een hoofd

- c. Voor alle andere zelfstandig naamwoorden is de vorm מן, *mie* + de verdubbeling van de eerste medeklinker.

מֶלֶךְ	<i>mèlèch</i>	een koning
מִמֶּלֶךְ	<i>miemmèlèch</i>	vanaf een koning

De opeenvolging *mi-je* wordt normaalgesproken samengetrokken tot *mi-*, zoals in מִיְהוּדָה, *miehoedah* (in plaats van *miejehoedah*), vanuit Judah.

De vergrotende trap

Het bijvoeglijk naamwoord wordt niet van vorm veranderd om de vergrotende trap te maken. In plaats daarvan wordt het voorzetsel מן, *min*, gebruikt voor het zelfstandig naamwoord.

הָאִישׁ חָכָם מִהַנְּעָר	<i>ha'iesj chachaan meehanna'ar</i>
	De man is wijzer dan de jongen.

Andere zinsvolgorden zijn mogelijk en niet ongebruikelijk:

יָפָה הָאִשָּׁה מִהַנְּעִרָה *jaafaah haaiesjsjaah meehanna 'aaraah*
De vrouw is mooier dan het meisje.

Dezelfde constructie kan vertaald worden met 'te... voor.'

קָשָׁה הָעֲבוּדָה מִהָאִישׁ *kaasjaah haa'avodaah meehaa'iesj*
Het werk is te moeilijk voor de man.

Het betrekkelijk voornaamwoord אֲשֶׁר , 'asjèr.

Toevoegingen, die iets over een zelfstandig naamwoord zeggen worden doorgaans ingeleid door het woordje אֲשֶׁר , 'asjèr. Een algemene vertaling zou kunnen zijn: 'waarvoor/voor wie geldt dat.' 'Het boek op de plank' wordt dan zoiets als 'het boek waarvoor geldt dat het op de plank is,' ofwel 'het boek dat op de plank ligt.'

Het woordje אֲשֶׁר , 'asjèr, verandert nooit van vorm, en wordt dus niet beïnvloed door mannelijk of vrouwelijk, meervoud of enkelvoud.

הָאִישׁ אֲשֶׁר בְּעִיר *haa'iesj asjèr baa'ier*
De man in de stad, de man die in de stad is
הָעָם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ *haa'aam asjèr baa'aarèt*
Het volk in het land, het volk dat in het land is.
הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בַּהֵיכָל *Haa'iesjsjaah asjèr baheechaal*
De vrouw in de tempel, de vrouw die in de tempel is

אֲשֶׁר , 'asjèr, wordt meestal niet gebruikt voor bijvoeglijke naamwoorden of deelwoorden.

Dus bijvoorbeeld הָאִישׁ הַחָכָם , *haa'iesj hèchaachaam*, de man die wijs is. הָאִישׁ הַיֹּשֵׁב , *haa'iesj hajjoosjeev*, de man, die zit.

Het deelwoord kan ook alleen gebruikt worden, zelfs zonder lidwoord. Dan heeft het de betekenis van 'hij/zij die.....'.

הַלֵּךְ בְּאֵמֶת , *hooleech bè'èmet*, hij (of een ieder die) wandelt in waarheid.

Woordenlijst

Leer de volgende woordjes uit het hoofd alvorens de volgende oefening te doen.

זָהָב	<i>dzaahaav</i>	goud
כֶּסֶף	<i>kèsèf</i>	zilver
חָכְמָה	<i>chochmaah</i>	wijsheid
עֲבוּדָה	<i>'avodaah</i>	werk, taak
עֵצָה	<i>eetsah</i>	raad, advies
יָקָר	<i>jaakaar</i>	kostbaar

יָשָׁר	<i>jaasjaar</i>	oprecht
צְדָק	<i>tsaddiek</i>	rechtvaardig
קָשָׁה	<i>kaasjèh</i>	moeilijk, zwaar
רָשָׁה	<i>raasjaah</i>	kwaad, slecht, misdadig
דָּוִד	<i>daavied</i>	David
שָׁמוּאֵל	<i>sj,moeeel</i>	Samuël
יְרוּשָׁלַם	<i>jeroesjaalaiem</i>	Jeruzalem

1. Lees- en vertaal oefening.

1. יְקָרָה חֲכֹמָה מִזֹּהָב
2. קָשָׁה הָעֲבוּדָה מִהָאָנָשִׁים
3. יִשְׂרָאֵל הָעֲבָדִים מִהַמְּלָכִים
4. דָּוִד יָשָׁר מְאֹד
5. הוּא נָתַן חֲכֹמָה לְמֶלֶךְ הַיֵּשֶׁב עַל-הַכְּסֵא
6. רָעִים הִדְבָּרִים אֲשֶׁר בְּסִפֵּר
7. טוֹבָה חֲכֹמָה מִכֶּסֶף
8. יִשְׂרָאֵל הָאָנָשִׁים
9. דָּוִד וְהָאָנָשִׁים יֹשְׁבֵי בִירוּשָׁלַם
10. מִי צְדָק מִשָּׁמוּאֵל
11. הָעֵצָה רָעָה מְאֹד
12. אֵיךְ הַיִּשְׂרָאֵלִים וְהַצְּדִיקִים

2.

Genesis 1:3

Lees het vers, eerst met translitteratie. Probeer het daarna ook enkele malen met de translitteratie bedekt.

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אוֹר וַיְהִי-אוֹר:

wajjehie-oor oor jehie èloohiem wajjoomèr

Hebreeuws	Translitteratie	Vertaling	Aantekeningen
וַ of וּ	we of wa	en	
יֹאמֶר	joomèr	hij zei	ww, qual ipf., 3 m. s.
יְהִי	jehie	hij was	ww, qual ipf., 3 m. s. (eerste keer in de tekst, een iussivus, gebiedende wijs)
אוֹר	oor	licht	znw. m/f

Gebruikte afkortingen

f	femininum	vrouwelijk
m	masculinum	mannelijk
ipf	imperfectum	
perf	perfectum	
part	participium	deelwoord
pl	pluralis	meervoud
s	singularis	enkelvoud
vz		voorzetsel
ww		werkwoord
znw		zelfstandig naamwoord

Les 15, antwoorden bij de lees- en vertaal oefening

1	<i>j_ekaaraah chochmaah miezzaahaav</i>	Wijsheid is kostbaarder dan goud.
2	<i>kaasjaah haa'avodaah meehaa'anaasjiem</i>	Het werk is te zwaar voor de mannen.
3	<i>j_eshaariem haa'avaadiem meehamm_elaachiem</i>	De knechten zijn oprechter dan de koningen.
4	<i>Daavied jaasjaar m_eood</i>	David is heel oprecht.
5	<i>hoe nooteen chochmaah lammèlèch hajjosjeev
'al-hakkissee</i>	Hij geeft wijsheid aan de koning die op de troon zit.
6	<i>raa`iem hadd_evaariem 'asjèr basseefèr</i>	De woorden in het boek zijn slecht.
De woorden die in het boek staan zijn slecht.
7	<i>toovaah chochmaah miekkèsèf</i>	Wijsheid is beter dan zilver.
8	<i>j_esjaariem haa'anaasjiem</i>	De mannen zijn oprecht.
9	<i>Daavied w_ehaa'anaasjiem josj_eviem
bieroesjaalajiem.</i>	David en de mannen wonen in Jeruzalem.
10	<i>mie tsaddiek miesjsj_emoe'eel</i>	Wie is er rechtvaardiger dan Samuël?
11	<i>haa'eetsaah raa'aah m_eood</i>	De raad is heel slecht.
12	<i>'ajjeeh haj_esjaariem w_ehatstsaddiekiem</i>	Waar zijn de oprechten en de rechtvaardigen?

Les 16

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Nog wat meer over het meervoud van zelfstandige naamwoorden
- Nog wat meer over participia (deelwoorden)

Meervoud van zelfstandige naamwoorden

In het algemeen zijn er twee typen zelfstandige naamwoorden met één lettergreep, waar het de verandering in de wortel betreft bij het meervoud:

- degene zonder verandering
- degene die de laatste medeklinker in de wortel verdubbelen

a.	שִׁיר	<i>sjier</i>	שָׁרִים	<i>sjieriem</i>	lied
	סוּס	<i>soes</i>	סוּסִים	<i>soesiem</i>	paard
	אוֹת	<i>oot</i>	אוֹתוֹת	<i>ootoot</i>	teken
	דָּם	<i>daam</i>	דָּמִים	<i>daamiem</i>	bloed
	עֵץ	<i>eets</i>	עֵצִים	<i>eetsiem</i>	boom

b.	עַם	<i>am</i>	עַמִּים	<i>ammiem</i>	volk
	חֵץ	<i>cheets</i>	חֵצִים	<i>chitstsiem</i>	pijl
	חֹק	<i>choek</i>	חֹקִים	<i>choekkiem</i>	wet, statuut

Merk de volgende bijzonderheden op:

- Zelfstandig naamwoorden met stamklinkers *u*, *i*, *o*, en doorgaans *aa* veranderen de stam niet voor de uitgang van het meervoud.
- Zelfstandig naamwoorden met stamklinker *ee* gedragen zich op één van de twee manieren:
 - de stam is onveranderd, zoals in *eets* – *eetsiem*.
 - de laatste medeklinker van de stam wordt verdubbeld en *ee* wordt vervangen door *i*, zoals in *cheets* – *chitstsiem*.
- Zelfstandig naamwoorden met *a* gedragen zich als volgt:
 - Als de laatste stammedeklinker een gutturaal is of *r*, dan wordt de stamklinker ‘verlengd’ tot *aa* zoals in *har* – *haariem*.
 - In alle andere gevallen wordt de laatste stammedeklinker verdubbeld en de stamklinker blijft hetzelfde, zoals in *am* – *ammiem*.
- Zelfstandig naamwoorden met de stamklinker *oo* volgen doorgaans het patroon van *chook* – *choekkiem*. Vaak echter is *oo*, een defectieve schrijfwijze voor *o*, zodat men op moet passen dat men het type *chook* niet verwart met ‘*oot* (in groep **a.**)’.

De volgende zelfstandig naamwoorden zijn onregelmatig ten opzichte van bovenstaande regels.

ראש	roosj	ראשים	raasjiem	hoofd
יום	jom	ימים	jaamiem	dag
בן	been	בנים	baaniem	zoon
עיר	ier	ערים	aariem	stad
איש	iesj	אנשים	anaasjiem	man

Participia - deelwoorden

Als de tweede of de derde medeklinker van de wortel van een werkwoord een gutturaal is (א, ע, ה, ח) dan zijn de vormen van de participia iets anders. Als de tweede medeklinker een gutturaal is vinden we *a* in plaats van *e* in de meervoudsstam:

צֵעֵק	tsoo'eeek	צֵעֵקִים	tsoo'akiem	uitschreeuwend
צֵעֵקֶת	tsoo'èkèt	צֵעֵקוֹת	tsoo'akoot	

Als de derde medeklinker een ע of een ח is, dan heeft het vrouwelijk enkelvoud *a* in plaats van *è* in de laatste twee lettergrepen:

בִּרְחַ	booreeach	בִּרְחִים	boor _e chiem	vluchtend
בִּרְחַת	boorachat	בִּרְחוֹת	boor _e choot	

Als de derde medeklinker een א is, niet uitgesproken als het een lettergreep beëindigt, dan heeft het vrouwelijk enkelvoud *ee*:

קִרְא	kooree'	קִרְאִים	koore'iem	roepend
קִרְאֶת	kooreet	קִרְאוֹת	koore'oot	

Woordenlijst

Leer de volgende woordjes uit het hoofd alvorens de volgende oefening te doen.

קוֹל	kol	stem, geluid
עֵץ	eets	boom, hout
כַּרְם	kèrèm	wijngaard
צֵעֵק	tsoo'eeek	uitschreeuwend
שִׁלַּח	sjoolee ^a ch	zendend
נִטַּע	nootee ^a '	plantend
יִצָּא	jootsee'	voortgaand, verlatend
תַּחַת	tachat	onder, in plaats van
כִּי	kie	want, omdat
רַב	rab	veel

1. Lees- en vertaal oefening.

1. הָאֲנָשִׁים נֹטְעִים עֵצִים רַבִּים עַל־הָהָר
2. הַנֶּעַר יֹשֵׁב תַּחַת הָעֵץ אֲשֶׁר בְּגֶן
3. גְּדוּלִים הָעֵצִים אֲשֶׁר בְּהָרִים מִהָעֵצִים אֲשֶׁר אֵצֶל הַנָּהָר
4. עֲמִים רַבִּים יֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ כִּי הָאָרֶץ טוֹבָה מְאֹד
5. הָעַם צִעְקִים בְּקוֹל גְּדוֹל כִּי קָשָׁה מְאֹד הָעֵשׂוּדָה
6. מִי יֵצֵא מִן־הָעִיר הָרְעָה
7. רָעִים הַדֹּבְרִים בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ הַיֹּשֵׁר
8. הָאִשָּׁה יֵצֵאת מִהַבַּיִת
9. הָעֶבְדִּים נֹטְעִים כֶּרֶם קִטָּן אֵצֶל הַשָּׂדֶה

2.

Genesis 1:4

Lees het vers, eerst met translitteratie. Probeer het daarna ook enkele malen met de translitteratie bedekt. Niet alle woorden worden meer getranslittereerd.

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר כִּי־טוֹב וַיִּבְרָא אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר

been

wajjavdeel

toov kie

haa oor èt

jaare wa

וַיִּבֵּן הַחֹשֶׁךְ:

hachoesjèch

been oe

Hebreeuws	Translitteratie	Vertaling	Aantekeningen
וּ of וַ	we of wa	en	
יָרָא	jaare	hij zag	ww, qual ipf., 3 m. s.
אֵת	èt	----	nota accusativus
הַ	haa	het	lidwoord
אוֹר	oor	licht	znw. m/f. s.
כִּי	kie	want, omdat, dat	vw
טוֹב	toov	goed	bnw, m. s.
יָבַדֵּל	javdeel	hij scheidde, maakte scheiding	ww, hiphil ipf., 3 m. s.
בֵּין	been	tussen	
וּבֵין	oeveen	en tussen	
חֹשֶׁךְ	choosjèch	duisternis	znw. m. s.

f	femininum	vrouwelijk
m	masculinum	mannelijk
ipf	imperfectum	
perf	perfectum	
part	participium	deelwoord
pl	pluralis	meervoud
s	singularis	enkelvoud
vw		voegwoord
vz		voorzetsel
ww		werkwoord
znw		zelfstandig naamwoord

Les 16, antwoorden bij de lees- en vertaal oefening

1	<i>haa'anaasjiem noot_e'iem 'eetsiem rabbiem al-haahaar.</i>	De vrouwen planten veel bomen op de berg.
2	<i>hanna'ar joosjeev tachat haa'eets 'asjèr baggan.</i>	De jongeling zit onder de boom in de tuin (die in de tuin is).
3	<i>g_edooliem haa'eetsiem 'asjèr bèhaariem meehaa'eetsiem 'asjèr eetsèl hannaahaar.</i>	De bomen op de bergen zijn groter dan de bomen bij de rivier.
4	<i>'ammiem rabbiem josj_eviem baa'arèts kie haa'arèts toovaah m_eood.</i>	Er wonen veel volken in het land omdat het land heel goed is.
5	<i>haa'aam tsoo'akiem b_ekool gaadool kie kaasjaah m_eood haa'avoodah.</i>	Het volk schreeuwt uit met luide stem want het werk is heel zwaar.
6	<i>miee jotsee min-haa'ier haaraa'aah</i>	Wie verlaten de slechte stad?
7	<i>raa'iem hadd_evaariem b_e'eenee hammèlèch hajjaasjaar</i>	De woorden zijn slecht in de ogen van de oprechte koning.
8	<i>haa'iesjsjaah jootseet meehabbajiet</i>	De vrouw gaat uit het huis.
9	<i>haa'avaadiem noot_e'iem kèrèm kaatoon eetsèl hassaadèh.</i>	De dienstknechten planten een kleine wijngaard bij het veld.

Les 17

Aan het eind van deze les moet je kennen:

- Het gebruik van de woordjes יֵשׁ , *jeesj* en אֵין , 'één.
- De voorzetsels בְּ *b_e*, לְ *l_e*, en אֶת- *èt-* met suffixen van de voornaamwoorden.

Het gebruik van de woordjes יֵשׁ , *jeesj* en אֵין , 'één.

Om te stellen dat iets bestaat gebruikt het Hebreeuws het woord יֵשׁ , *jeesj*, normaal gesproken vertaald met 'er is (zijn).'

יֵשׁ אִישׁ	<i>jeesj iesj</i>	Er is een man.
יֵשׁ יְשָׁה	<i>jeesj iesjsjaah</i>	Er is een vrouw.
יֵשׁ אַנְשִׁים	<i>jeesj anaasjiem</i>	Er zijn mannen.

Er is geen verandering in het woord bij meervoud/enkelvoud en mannelijk/vrouwelijk. Het is altijd hetzelfde.

De ontkenning, iets bestaat niet, is het woordje אֵין , 'één.

אֵין אִישׁ	<i>één iesj</i>	Er is geen man.
אֵין יְשָׁה	<i>één iesjsjaah</i>	Er is geen vrouw.

Dit soort zinnetjes komen veel voor om bezit tot uitdrukking te brengen:

אֵין לְאִישׁ כֶּסֶף	<i>één laa'iesj kèsèf</i>	De man heeft geen zilver.
יֵשׁ אִישׁ לְאִשָּׁה	<i>jeesj iesj laa'iesjsjaah</i>	De vrouw heeft een man.

In voorgaand lessen hadden we in de voorbeelden en in de oefeningen altijd zinnetjes met een bepaald zelfstandig naamwoord als onderwerp; de man, de vrouw, etc.

Als men een gelijksoortig zinnetje wil maken met een onbepaald onderwerp, zoals 'Een man is in het huis,' dan zien we dat dit zo goed als hetzelfde is als het zinnetje 'Er is een man in huis.'

Zodoende zijn de zinnen die bestaan uitdrukken en zinnen met een bijwoordelijke bepaling soms hetzelfde.

הָאִישׁ בְּבַיִת	<i>haa'iesj babbajiet</i>	De man is in het huis.
יֵשׁ אִישׁ בְּבַיִת	<i>jeesj iesj babbajiet</i>	Een man is in het huis. Er is een man in huis.
אֵין אִישׁ בְּבַיִת	<i>één iesj babbajiet</i>	Geen man is in het huis. Er is geen man in het huis.

De voorzetsels בְּ *b_e*, לְ *l_e*, en אֶת־ *èt-* met suffixen van de voornaamwoorden.

Als een persoonlijk voornaamwoord het voorwerp bij een voorzetsel is, dan wordt het als een suffix (aanhangel) direct aan het voorzetsel vastgeplakt.

לִי	<i>lie</i>	voor mij	לָנוּ	<i>laanoe</i>	voor ons
לְךָ	<i>l_echaa</i>	voor jou (m.s.)	לְכֶם	<i>laachèm</i>	voor jullie (m.p.)
לְךָ	<i>laach</i>	voor jou (m.s.)	לְכֶן	<i>laachèn</i>	voor jullie (f.s.)
לוֹ	<i>loo</i>	voor hem	לְהֶם	<i>laahèm</i>	voor hen (m.p.)
לָהּ	<i>laah</i>	voor haar	לְהֶן	<i>laahèn</i>	voor hen (f.p.)

Er wordt hier, zoals ook elders in de taal onderscheid gemaakt in geslacht in de tweede en derde persoon enkelvoud en meervoud.

Het voorzetsel בְּ *b_e* met suffixen is exact hetzelfde als bovenstaand. Een alternatieve vorm voor בְּהֶם *baahèm* is בָּם *baam*.

De voornaamwoorden als lijdend voorwerp bij het werkwoord kunnen voorkomen als suffix bij de aanduider van een lijdend voorwerp, het woordje אֶת־ *èt-*.

אֵתִי	<i>ootie</i>	mij	אֵתָנוּ	<i>otaanoe</i>	ons
אֵתְךָ	<i>oot_echaa</i>	jou (m.s.)	אֵתְכֶם	<i>ètchèm</i>	jullie (m.p.)
אֵתְךָ	<i>ootaach</i>	jou (m.s.)	אֵתְכֶן	<i>ètchèn</i>	jullie (f.s.)
אֵתּוֹ	<i>ootoo</i>	hem	אֵתָם	<i>ootaam</i>	hen (m.p.)
אֵתָהּ	<i>ootaah</i>	haar	אֵתָן	<i>ootaan</i>	hen (f.p.)

De derde persoon meervoud komt ook voor in de vormen אֵתָהֶם *èthèm* en אֵתָהֶן *èthèn*.

Een paar voorbeelden:

הָאִישׁ נָתַן לָנוּ לֶכֶם	<i>haa'iesj nooteen laanoe</i>	De man geeft (is gevende) ons
אֵין לִי כֶסֶף	<i>lèchèm</i> <i>één lie kèsèf</i>	Ik heb geen zilver. (Er is niet aan mij zilver)
יֵשׁ לָהֶם מֶלֶךְ	<i>jeesj laahèm mèlèch</i>	Zij hebben een koning. (Er is aan hen een koning)
הַמֶּלֶךְ שָׁלַח אֶת־הָעִיר	<i>hammèlèch sjooleeach</i> <i>ootaam èl-haa'ier.</i>	De koning zendt (is zsendende) hen naar de stad.

Leer de volgende woordjes uit het hoofd alvorens de volgende oefening te doen.

צֹאן	<i>tsoon</i>	klein vee (schapen en geiten)
בָּקָר	<i>baakaar</i>	groot vee (koeien en stieren)
גָּמֵל	<i>gaamaal</i>	kameel
לֶחֶם	<i>lèchèm</i>	brood
יָרַד	<i>jooreed</i>	afdalend, neergaand
עָשִׂיר	<i>aasjier</i>	rijk
דָּל	<i>dal</i>	arm
יֵשׁ	<i>jeesj</i>	er is, er zijn
אֵין	<i>één</i>	er is niet, er zijn niet

1. Lees- en vertaal oefening.

1. אֵין אִישׁ יֹשֵׁב עַל־הַכֶּסֶּא
2. יֵשׁ סֹפֵר שָׁם
3. אֵין שֹׁפֵט יָשָׁר בְּעִיר
4. הַמְּלֹאכִים יֵרְדִים מִהָהָר כִּי אֵין לָהֶם לֶחֶם לְכֶם שָׁם
5. הָעֹשְׂרִים נִתְּנִים לְכֶם לַדָּלִים הַיֹּשְׁבִים שָׁם
6. הָאֲנָשִׁים יֵצְאִים מִן־הָעִיר וְהִלְכִים אֶל־הָהָר
7. הַנָּשִׁים יֵצְוּת מִהָעִיר וְיֵרְדוּת אֶל־הַנָּהָר
8. יֵשׁ לָנוּ בַּיִת גָּדוֹל וְגַן קָטָן
9. מִי הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים אֶל־הָעִיר
10. הַיְלָדִים יֹשְׁבִים וְאֹכְלִים בַּכָּרְם
11. הוּא עָשִׂיר מְאֹד
יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף וְזָהָב

2. Genesis 1:5

Lees het vers, eerst met translitteratie. Probeer het daarna ook enkele malen met de translitteratie bedekt.

וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהִי-עֶרֶב

èrèv wajehie laajlaa kaaraa wèlchosjèch joom laaoor wajjiekraa

וַיְהִי-בֹקֶר יוֹם אֶחָד:

èchaad vookèr

Hebreeuws	Translitteratie	Vertaling	Aantekeningen
וַ of וּ	we of wa	en	
יִקְרָא	jikraa	hij riep, hij gaf een naam aan, hij noemde	ww, qual ipf., 3 m. s.
לְ	le	aan, voor	vz
אוֹר	oor	licht	znw. m/f s.
יוֹם	joom	dag	znw. m. s.
חֹשֶׁךְ	choosjèch	duisternis	znw. m. s.
קָרָא	kaaraa	hij riep, hij gaf een naam aan, hij noemde	ww, qual perf., 3 m. s.
לַיְלָה	laajlaa	nacht	znw. m.s.
וַיְהִי	jehie	hij/het was	ww, qual ipf., 3 m. s.
עֶרֶב	èrèv	avond	znw. m. s.
בֹּקֶר	vookèr	morgen	znw. m. s.
אֶחָד	èchaad	eerste	telwoord, m. s.

Gebruikte afkortingen

f	femininum	vrouwelijk
m	masculinum	mannelijk
ipf	imperfectum	
perf	perfectum	
part	participium	deelwoord
pl	pluralis	meervoud
s	singularis	enkelvoud
vw		voegwoord
vz		voorzetsel
ww		werkwoord
znw		zelfstandig naamwoord

Les 17, antwoorden bij de lees- en vertaal oefening

1	<i>'een 'iesj joosheev al-hakkissee</i>	Er zit geen man op de troon.
2	<i>jeesj seefèr sjaam</i>	Er ligt daar een boek.
3	<i>'een sjofeet jaasjaar baa'ier</i>	Er is geen oprechte richter in de stad.
4	<i>hammal'aakiem jor_ediem meehaahaar kie 'een laahèm lèchèm sjaam</i>	De boodschappers komen de berg af want zij hebben daar geen brood.
5	<i>haa'asjieriem noot_eniem lèchèm laddalliem hajjoosj_eviem sjaam</i>	De rijken geven brood aan de armen die daar wonen.
6	<i>haa'anaasjiem joots_e'iem min-haa'ier w_ehool_echiem èl-haahaar</i>	De mannen gaan de stad uit en gaan naar de berg.
7	<i>hannasjiem joots_e'oot meehaa'ier w_ejoor_edoot 'el-hannaahaar</i>	De vrouwen gaan de stad uit en dalen af naar de rivier.
8	<i>jeesj laanoe bajiet gaadool w_egan kaatoon</i>	We hebben een groot huis en een kleine tuin.
9	<i>mie haa'anaasjiem hahool_echiem èl-haa'ier?</i>	Wie <i>zijn</i> de mannen die naar de stad gaan?
10	<i>haj_elaadiem joosj_eviem w_eooch_eliem bakkèrèm</i>	De kinderen zitten en eten in de wijngaard.
11	<i>hoe aasjier m_e'ood. jeesj loo chèsèf w_ezaahaav</i>	Hij is heel rijk. Hij heeft zilver en goud.